

Ekonomická
fakulta
Faculty
of Economics

Jihočeská univerzita
v Českých Budějovicích
University of South Bohemia
in České Budějovice

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Ekonomická fakulta
Katedra aplikované ekonomie a ekonomiky

Teze diplomové práce

Struktura úspor českých domácností, jejich vývoj a komparace s vybranými zeměmi EU

Vypracovala: Bc. Nikola Sudová
Vedoucí práce: Ing. Jiří Alina, Ph. D.
České Budějovice 2023

1.1 Cíl práce

Cílem práce je zhodnocení struktury úspor českých domácností a domácností vybraných zemí EU a jejich komparace na základě provedené analýzy. Sekundárním cílem práce je návrh opatření k zefektivnění alokace úspor domácností.

Výzkumná otázka: Lze najít optimální úroveň úspor?

Hypotézy:

H1: Existuje rozdíl v míře úspor mezi středoevropskými zeměmi a západoevropskými zeměmi.

H2: Existuje rozdíl v úsporách uložených v akciích mezi západoevropskými zeměmi a středoevropskými zeměmi.

H3: Existuje rozdíl v úsporách uložených v oběživu a vkladech mezi západoevropskými zeměmi a středoevropskými zeměmi.

1.2 Metodika

V první řadě probíhá zpracování přehledné rešerše vědeckých publikací. Nejprve jsou vyhledány informace o dané problematice, které pramení z vědeckých publikací, studia názorů a výzkumů významných osobností v oboru. Tento průzkum přinese ucelený aktuální pohled na dané téma z hlediska současných publikací. Dochází zde ke zjištění rozpracovanosti dané problematiky a následnou práci na toto téma bude navázáno a rozšířeno tak jeho rozpracovanost. Poté díky studiu odborné literatury probíhá edukace a orientace v odborných pojmech, které s tímto tématem souvisí, aby na sebe logicky navazovala veškerá terminologie a exaktně dané ekonomické vztahy s výzkumnými zjištěními.

V další fázi práce jsou vyhledána aktuální data z databází OECD a Eurostat, která jsou potřebná pro zkoumání daného tématu. Tato data jsou zajišťují národní instituce. Zpracovaná data jsou hodnocena a vybrané ukazatele porovnávány a komparovány z několika statistických hledisek.

Práce využívá statistické metody k analýze vývoje hrubé míry úspor a provedení komparace mezi dvěma skupinami zemí – středoevropskými zeměmi a západoevropskými zeměmi za období posledních 10 let. K dosažení stanovených cílů byly použity následující statistické metody:

Shapiro-Wilkův test: Pro ověření normality dat byl použit Shapiro-Wilkův test. Tato statistická metoda nám poskytla informace o tom, zda jsou data normálně distribuovaná, což bylo důležité pro použití některých dalších statistických analýz. (Hendl. 2012)

Friedmanův test: Ke zjištění, zda existuje významný rozdíl v hrubé míře úspor ve vybraném období mezi jednotlivými zeměmi, byl použit Friedmanův test. Tato neparametrická metoda umožnila zjistit, zda se alespoň dvě země signifikantně liší v hodnotách hrubé míry úspor. (Hendl, 2012)

Párové porovnání: Párové porovnání bylo aplikováno k důkladnému zkoumání rozdílů mezi jednotlivými zeměmi ve vývoji hrubé míry úspor ve zvoleném období. Tato metoda nám umožnila identifikovat země, ve kterých došlo k výrazným změnám v chování úspor domácností. (Hendl, 2012)

Vývoj – bodový graf: Pro vizualizaci vývoje hrubé míry úspor v obou skupinách zemí byl použit bodový graf. Tento typ grafu poskytl jasný obraz o tendencích a fluktuacích úspor v průběhu sledovaného období. (Cihelková, 2022)

Celkově tyto statistické metody slouží jako klíčové nástroje pro provedení důkladné analýzy vývoje hrubé míry úspor mezi střeoevropskými a západoevropskými zeměmi. Jejich aplikace umožnila identifikovat významné rozdíly a trendy, které mají potenciál ovlivnit finanční stabilitu a prosperitu domácností v obou regionech Evropské unie.

Práce je inspirována a navazuje na práci Niculescu-Arona a Mihăescu, kteří tvrdí, že determinanty úsporného chování domácností pro vyspělé země v EU neplatí pro rozvíjející se ekonomiky a naopak. Svou analýzu provádí na dvou skupinách zemí, které využívá i tato práce. První skupinou zemí jsou země západní Evropy (vyspělé země) jako Rakousko, Finsko, Francie, Německo, Irsko, Itálie, Nizozemsko, Portugalsko a Španělsko a země střední Evropy (tzv. postkomunistické) jako Česká republika, Maďarsko, Litva, Polsko, Slovensko, Slovinsko). (Niculescu-Aron a Mihăesc, 2012)

Díky zpracování dat je zhodnocena struktura úspor českých domácností, následně je porovnána se strukturou úspor vybraných zemí EU. V závěru práce jsou navrženy body, které povedou ke zlepšení zjištěného stavu.

Práce využívá data z databáze EUROSTAT, konkrétně: Míra hrubých úspor domácností (včetně neziskových institucí sloužících domácnostem), která je definována jako hrubé úspory (kód ESA 2010: B8G) dělené hrubým disponibilním důchodem (B6G), přičemž ten je upraven o změnu čistého jmění domácností v rezervách penzijních fondů (D8net). Hrubé úspory jsou

částí hrubého disponibilního důchodu, která není vynakládána jako výdaj na konečnou spotřebu. Podrobné údaje a metodika na stránce <http://ec.europa.eu/eurostat/sectoraccounts>.

Další sada dat je též z databáze EUROSTAT, konkrétně: Struktura úspor Českých domácností a domácností vybraných zemí EU. Zde jsou data upravena tak, aby byla v jednotné měně, tedy v mil. EUR.

Hrubé úspory (ESA 2010, 8,96) měří tu část hrubého národního disponibilního důchodu, která není použita na výdaje na konečnou spotřebu. Hrubé národní úspory jsou součtem hrubých úspor různých institucionálních sektorů. Hodnoty jsou sezónně a kalendářně očištěny (SCA). Pro konkrétnější vysvětlení metodologie lze odkazovat na nařízení ESA 2010 (Evropský systém účtů).

V tabulce dole, v přílohách č.1, č.2 a č.3 kde je výsledek párového porovnání jsou žlutě označené buňky, které splňují vyšší významnost, s ohledem na to, že, všechny testy byly vyhodnoceny na typicky volené hladině významnosti 0,05 neboli 5 %.

1.2.1 Vyhodnocení analýzy dat

Výzkumná otázka: Existuje ideální rozložení a míra úspor?

U všech jednotlivých analýz se nejprve testuje normalita dat, většina dat, se kterými jsme pracovali sledovala normální rozdělení (výsledky potvrzují hypotézy: HA1, HA2 a HA3 neboli úspory vždy u některých zemí nesledovali normální rozdělení (viz. HA1, HA2 a HA3)

H0₁: Míra úspor u všech zemí sleduje normální rozdělení. Zamítáme ve prospěch HA₁.

HA₁: Míra úspor alespoň u jedné země nesleduje normální rozdělení. Přijímáme.

H0₂: Úspory uložené v akciích u všech zemí sleduje normální rozdělení. Zamítáme ve prospěch HA₂.

HA₂: Úspory uložené v akciích alespoň u jedné země nesleduje normální rozdělení. Přijímáme.

H0₃: Úspory v rámci oběživa a vkladů u všech zemí sledují normální rozdělení. Zamítáme ve prospěch HA₃.

HA₃: Úspory v rámci oběživa a vkladů alespoň u jedné země nesleduje normální rozdělení. Přijímáme.

H1: Existuje rozdíl v míře úspor mezi středoevropskými zeměmi a západoevropskými. Přijímáme.

H2: Existuje rozdíl v míře úspor mezi středoevropskými zeměmi a západoevropskými. Přijímáme.

H3: Západoevropské země se významně neodlišují v úsporách v rámci oběživa a vkladů od zemí středoevropských. Zamítáme.

Na základě provedené analýzy a testování dat se došlo k několika závěrům ohledně ideálního rozložení a míry úspor v rámci středoevropských a západoevropských zemí.

Nejprve bylo nutno ověřit normalitu dat, což umožnilo vybrat vhodné testy pro další analýzy. Výsledky potvrdily, že data nesledují normální rozdělení, což umožnilo pracovat s alternativními testy a vyhodnotit hypotézy.

Za prvé, analýzy potvrdily hypotézu H1, která tvrdila, že rozdíl v míře úspor mezi středoevropskými zeměmi a západoevropskými je významný. V druhé řadě analýza potvrdila další hypotézu H2, která tvrdila, že země mají významně odlišný rozdíl v úsporách uložených v akciích.

Pro konkrétní grafické zpracování a přehled ve strukturách úspor jednotlivých zemí lze nahlédnout do přílohy č. 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14 a 15, které graficky znázorňují strukturu úspor domácností ČR a vybraných zemí EU za roky 2007–2019 a lépe tak porozumět získaným výsledkům této práce. Grafy zde ukazují konkrétně podíl jednotlivých finančních aktiv na celkové výši úspor.

Další přehledné zpracování, které je k nalezení v přílohách č. 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29 a 30, které zobrazují strukturu úspor, kde vidíme sumu úspor v mil. EUR za jednotlivé roky a její rozdělení do jednotlivých finančních instrumentů v letech 2007–2019.

Analýza nepotvrdila hypotézu H3, která tvrdila, že západoevropské země se významně neodlišují v úsporách v oběživu a vkladech od zemí středoevropských. Naopak, naše výsledky ukázaly výrazný rozdíl v úsporném chování mezi těmito dvěma skupinami zemí. Západoevropské země vykazují odlišné preference v oblasti ukládání peněz, což může být způsobeno různými ekonomickými faktory a finančními prostředími.

Celkově lze tedy říci, že naše výzkumná otázka týkající se ideálního rozložení a míry úspor má odpověď. Západoevropské země mají odlišné úsporné chování od středoevropských zemí, zejména pokud jde o investice do akcií. To naznačuje, že existuje prostor pro zlepšení finanční gramotnosti a edukace v obou skupinách zemí. Nelze jednoznačně určit ideální míru úspor pro každou jednotlivou zemi, ani pro každého jednotlivého občana, jelikož zde hraje roli mnoho okolních aspektů jako rozloha země, HDP na obyvatele, region, politika, zaměstnanost, regionální disparity a spousta dalších faktorů. Nicméně ale lze zavedením opatření zvýšit podíl úspor na spotřebě, rozložení portfolia úspor domácností a posunout tak jednotlivé země o krok dál v rámci efektivnosti nakládání s finančními prostředky.

1.2.2 Návrh na zefektivnění problematiky

Návrh 1: Finanční gramotnost a edukace

Jedním z návrhů na zefektivnění problematiky úspor domácností je zaměřit se na zvýšení finanční gramotnosti občanů v obou skupinách zemí. Poskytnutí kvalitní finanční edukace a poradenství domácnostem může pomoci zlepšit jejich povědomí o správném nakládání s penězi, investování a plánování budoucnosti. Finančně gramotní lidé budou pravděpodobně schopni lépe zhodnotit své možnosti, minimalizovat finanční rizika a snáze dosáhnout svých finančních cílů.

Konkrétní akční kroky, jakou formou realizovat zlepšení finanční gramotnosti v ČR a vybraných středoevropských zemích:

- 1) Implementace finančního vzdělávání ve školních osnovách
- 2) Rozšíření osvěty a online zdrojů
- 3) Podpora finančních poradců a komunitních workshopů

Tyto tři návrhy mohou společně pomoci posílit finanční gramotnost v České republice a dalších středoevropských zemích a zlepšit schopnost jednotlivců správně rozhodovat o svých financích a efektivně tvořit úspory pro budoucnost. Důraz na dlouhodobou udržitelnost a zapojení relevantních aktérů je klíčovým faktorem k úspěšné realizaci těchto návrhů.

Návrh 2: Podpora dlouhodobých investic a daňových pobídek

Západoevropské země dosahují vyšší míry úspor díky investicím do dlouhodobých finančních nástrojů, jako jsou akcie, dluhopisy nebo investiční fondy. Proto je vhodné podpořit

středoevropské země ve vytváření podmínek, které motivují domácnosti ke dlouhodobému investování. Zavedení daňových pobídek pro dlouhodobé investice nebo snížení daní na výnosy z investic může přilákat více domácností k aktivnímu plánování svých financí a podpořit vytváření finančních rezerv na delší dobu. Oba tyto návrhy mají potenciál zefektivnit problematiku úspor domácností a přispět ke zvýšení finanční stability a prosperity obyvatel v obou skupinách zemí. Při implementaci těchto opatření je však důležité brát v úvahu specifika jednotlivých ekonomik a potřeby domácností, aby byly návrhy co nejefektivnější.

Konkrétní akční kroky, jakou formou realizovat podporu dlouhodobých investic a daňových pobídek v ČR a vybraných středoevropských zemích:

- 1) Dlouhodobá strategie daňových pobídek pro investování
- 2) Motivace zaměstnavatelů k poskytování dlouhodobých investičních programů

Tyto dva návrhy se zaměřují na podporu dlouhodobých investic a zlepšení finanční gramotnosti ve středoevropských zemích. Je důležité, aby byly tyto návrhy součástí komplexní strategie, která bude zohledňovat specifika jednotlivých zemí a bude spolupracovat s vládními institucemi, finančními organizacemi a dalšími relevantními aktéry. Pouze tak můžeme dosáhnout efektivního a udržitelného zlepšení problematiky úspor a dlouhodobých investic ve středoevropských zemích.

2 Závěr

Celkově lze tuto práci považovat za klíčový přínos k lepšímu porozumění vývoje hrubé míry úspor ve středoevropských a západoevropských zemích. Výsledky mohou sloužit jako základ pro formulaci ekonomických politik a opatření, která budou zaměřena na posílení finanční stability a prosperity domácností v obou regionech Evropské unie.

Cíl práce, kterým je zhodnocení struktury úspor českých domácností a domácností vybraných zemí EU a jejich komparace na základě provedené analýzy, je naplněn. Sekundární cíl práce, kterým je návrh opatření ke zlepšení alokace úspor domácností, je též naplněn.

Je zřejmé, že ekonomické a sociální faktory ovlivňují, jak domácnosti v jednotlivých regionech ukládají a spravují své finanční rezervy. Získané poznatky jasně naznačují, že vhodné ekonomické politiky a opatření jsou klíčové pro podporu finančního zdraví domácností v obou skupinách zemí. Středoevropské země by mohly těžit ze zkušeností západoevropských zemí, které dosahují vyšší hrubé míry úspor, a mohly by implementovat opatření, jež podpoří finanční gramotnost, investování a efektivní správu finančních prostředků domácností. S ohledem na výsledky jsou navržena konkrétní opatření ke zlepšení efektivity práce s úsporami jednotlivých středoevropských zemí. Tyto návrhy a opatření mají potenciál podpořit finanční stabilitu a prosperitu v České republice a dalších středoevropských zemích. Nicméně, je důležité brát v úvahu specifika každé země a spolupracovat s relevantními aktéry, aby byly tyto opatření co nejefektivnější a udržitelné v dlouhodobém horizontu.

Tato práce se zaměřuje na analýzu struktury úspor českých domácností a provádí komparaci České republiky s vybranými zeměmi Evropské unie. Výzkumná otázka se zaměřovala na identifikaci potenciálních rozdílů a podobností ve struktuře úspor mezi Českou republikou a vybranými zeměmi EU.

Pro dosažení cílů byla nejprve analyzovali data týkající se úspor domácností v České republice a v dalších zemích EU. Důležitým krokem bylo ověření normality dat, což umožnilo použít vhodné statistické metody pro srovnání.

Výsledky ukázaly několik zajímavých závěrů:

- 1) Fakt, že struktura úspor českých domácností se liší od struktury úspor ve vybraných zemích EU. Existuje několik klíčových rozdílů v preferencích a investičních zvyklostech, které ovlivňují, kam domácnosti ukládají své finanční prostředky.

- 2) Odhalili, že Česká republika vykazuje některé podobné trendy v oblasti úspor jako vybrané země EU, zejména pokud jde o investice do různých finančních nástrojů.

Práce má významný dopad na pochopení chování českých domácností v oblasti úspor a investic a poskytuje cenné informace pro tvorbu ekonomických politik a strategií. Zjištění mohou být využita pro lepší finanční plánování a podporu efektivního řízení finančních prostředků domácností v České republice.

Jedním z klíčových závěrů této práce je potřeba zvýšit finanční gramotnost obyvatelstva v České republice, aby byly domácnosti lépe informovány o různých možnostech investování a mohly lépe plánovat své finanční budoucnosti. Zlepšení finanční gramotnosti může také podpořit udržitelný ekonomický růst a finanční stabilitu v zemi.

V závěru lze konstatovat, že struktura úspor českých domácností je specifická a rozdílná od vybraných zemí EU, což vyžaduje důkladné porovnání a pochopení faktorů, které tuto strukturu ovlivňují. Tato analýza poskytuje cenný příspěvek k této problematice a nabízí možnosti pro další výzkum a implementaci opatření pro podporu finanční gramotnosti a efektivní správy úspor českých domácností.

3 Seznam použitých zdrojů

3.1 Webové stránky, dokumenty na webu

- Analýza vývoje zaměstnanosti a nezaměstnanosti v roce 2020. In . MPSV. https://www.mpsv.cz/documents/20142/2419647/Analýza_text_2020.pdf/3052205e-07fb-99a3-fbac-e43d3138c7e1
- Co to je? – Stavební spoření. (2014). Retrieved May 6, 2023, from <http://www.acss.cz/cz/stavebni-sporeni/co-to-je/>
- Doplnkové penzijní spoření. (2016). Retrieved May 6, 2023, from <http://www.apfcr.cz/doplnkove-penzijni-sporeni>
- EEGAP: Pojišťujeme český export. (2020). Retrieved September 15, 2022, from <https://www.egap.cz/cs/zeme/hu>
- Evropská Unie: Historie EU. Retrieved from https://european-union.europa.eu/principles-countries-history/history-eu/2010-19_cs
- *Evropská Unie*. (2022). https://european-union.europa.eu/principles-countries-history/history-eu/2010-19_cs
- Individuální investování. (2016). Retrieved from <http://www.financnivzdelavani.cz/svet-financi/investovani-a-financi-trhy/investicni-produkty-a-sluzby/individualni-investovani>
- Kde se dá vyjít se starobním důchodem?: Kde se dá vyjít se starobním důchodem?. (2022). Picodi.com. Retrieved from <https://www.picodi.com/cz/nakup-hlavou/starobni- duchod-ve-svete>
- Vše co byste měli vědět o zahraničních podílových fondech. (2020). Peníze.cz: Největší web o osobních financích. <https://www.penize.cz/15727-vse-co-byste-meli-vedet-o-zahranicnich-podilovych-fondech#dane>
- Vývoj míry úspor domácností. (2012). Retrieved May 6, 2023, from https://www.cnb.cz/cs/menova_politika/zpravy_o_inflaci/2012/2012_IV/boxy_a_prilohy/zoj_2012_IV_box_1.html

1.1 Odborné články, publikace, knihy

- Baumol, W. J., & Blinder, A. S. (2012). *Macroeconomics: principles & policy* (12 ed.). Mason: South-Western.
- Cihelková, E. (2022). *Komparativní ekonomika: historické, kategoriální a teoretické fundamenty, komparativní metodologie, případová studie*. Wolters Kluwer.
- Cupalová, M. (2009). Dopady světové ekonomické krize na veřejné rozpočty v zemích EU a vývoj českých veřejných financí. In . <https://www.psp.cz/sqw/text/orig2.sqw?idd=58368>
- Čermáková, J. (2001). Finance a úvěr. [https://doi.org/Finance a úvěr](https://doi.org/Finance%20a%20uver)
- Ducháčková, E. (2005). *Principy pojištění a pojišťovnictví*. 2 vyd. Ekopress.
- Filip, M. (2006). *Osobní a rodinné bohatství: jak chytře investovat*. C.H. Beck.
- Fuchs, D. (2004). *Finanční trhy*. Masarykova univerzita v Brně.
- Hindls, R., Fischer, J., Seger, J., & Hronová, S. (2007). *Statistika pro ekonomy* (8. vyd). Professional Publishing.

- Rejnuš, O. (2003). Úvod do teorie finančního trhu. Mendlova zemědělská a lesnická univerzita v Brně.
- REVENDA, Z., MANDEL, M., KODERA, J., MUSÍLEK, J. a P. DVOŘÁK, (2014). *Peněžní ekonomie a bankovníctví*
- Smrčka, L. (2010). Rodinné finance: ekonomická krize a krach optimismu. C.H. Beck, Beckovy ekonomické učebnice.
- Stuchlík, R. (2005). Zajištěné fondy. Finanční poradce a Bankovníctví, (11), 44.
- Tucker, B. I. (2015). Survey of economics (9th edition). Cengage Learning.
- Verter, N., & C. N. (2004) A time series analysis of macroeconomic determinants of household spending in the era of cross-cultural dynamics: Czech Republic as a case study. *Elsevier Science Bv*, 732-742. [https://doi.org/10.1016/S2212-5671\(14\)00400-6](https://doi.org/10.1016/S2212-5671(14)00400-6)
- Židek, L. (2009). Dějiny světového hospodářství (2., rozš. vyd). Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk

1.2 Zákony a vyhlášky

- Zákon č. 363/1999 Sb.: Zákon o pojišťovnictví. Dostupné také z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1999-363>
- Zákon č. 189/2003 Sb.: Zákon o kolektivním investování. Dostupné také z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2004-189>
- Zákon č. 96/1993 Sb.: Zákon o stavebním spoření a státní podpoře stavebního spoření a o doplnění zákona České národní rady č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, ve znění zákona České národní rady č. 35/1993 Sb. Dostupné také z: <https://www.psp.cz/sqw/sbirka.sqw?cz=96&r=1993>
- Vyhláška MF 303/2004 Sb. k zákonu o pojišťovnictví ze dne 6. května 2004